

Historie zámků: Od starého Egypta až... po dogu pana Fáborského

Představa egyptského faraona štrachajícího klíčem v zámku je úsměvná. Přesto je pravdivá. Ano. Zámky ve dveřích a klíče skutečně a prokazatelně používali již staří Egypťané. Archeologické nálezy je potvrzují i u Babyloňanů. Samozřejmě, vypadaly poněkud jinak než dnes. Historie zamykání je však více než zajímavá. A dotýká se i nás: právě před 105 lety byla založena firma Fáborský a Šeda. Dnes je známá pod jménem FAB.

Když se vrátíme proti proudu času, zjistíme, že si lidé svůj majetek zamykali už před 5 000 lety. Tipnete si materiál, z něhož se tehdejší zámky vyráběly? Správná odpověď zní: bylo to dřevo. Obrábění kovů tehdy ještě neexistovalo. I proto se využíval tento obnovitelný zdroj. Ale pozor: klíče už kovové byly. Dlouho se pak s vývojem zámků nedělo nic. Až staří Řekové a Římané vyměnili zastaralé dřevo za bronz. Pokud jde o mechanismus tehdejších zámků, tak to nebylo nic složitého. Antický klíč pouze pootočil zámkem natolik, že dveře nešly otevřít. To bylo celé.

Zámky od jihočeských řezbářů

I v českých zemích lze sledovat zajímavé pokusy o zamykání. Např. řezbáři v jižních Čechách a na Vysočině už v 16. století vyřezávali podobné zámky jako

ve starověkém Egyptě. Používá se pro ně název stodalové zámky.

O století později přichází pravá zámková revoluce. Období renesance přináší především umělecké zdobení vysekávanými otvory, barevnými krytkami nebo napouštěním. Zámky se nezadlabávají. Pouze se nasazují na dveře.

To se časem mění. Přibližně od poloviny 17. století se mechanismus zámků rychle rozvíjí. V roce 1788 se objevuje zámek se stavítky a v roce 1865 je na světě první patentovaná cylindrická vložka s kruhovým obrysovým tvarem těla a pěti odpruženými stavítky v řadě. Tedy vložka, kterou v modernizované podobě používáme dodnes. Do Evropy se z USA dostává až počátkem 20. století a k jejímu masovějšímu využití dochází až po skončení I. světové války.

Zámky v časové ose

3000
př. n. l.

Díky archeologickým nálezům víme, že jednoduché dřevěné zámky používali Babyloňané a staří Egypťané.

Doba antického Řecka a Říma zámekům přeje. Dřevo nahrazuje pevnější bronz.

500
př. n. l.

16. až 18.
století

Ani v českých zemích se nezahálí. Řezbáři v jižních Čechách a na Vysočině zhotovují tzv. stodalové zámky.

Stále se vyrábějí zámky, s nimiž lze jen pootočit a leckdy ani nejde vytáhnout klíč. Během renesance se zámky stávají uměním. Jsou zdobeny vysekávanými otvory nebo se napouštějí (ocel se zbarví teplem).

Počátek
17. století

1788

Patent Roberta Barrona – jeho zámek je vybaven stavítky, jaká známe dodnes. Klíč musí po zasunutí „zapadnout“ do stavítek, jinak se zámek neodemkne.

Američan Linus Yale jr. si dává patentovat cylindrickou vložku. Má kruhový obrysový tvar těla a pět odpružených stavítek v jedné řadě. Navazuje tím na práci svého otce a na své vlastní dřívější konstrukce. Značka YALE dodnes patří k největším světovým výrobcům zámků a dalšího zabezpečení.

1865

Počátek
20. století

Cylindrická vložka se postupně dostává z USA i do Evropy. K jejímu masovějšímu rozšíření ale dochází až po skončení I. světové války.

Do obchodního rejstříku Krajského soudu v Hradci Králové byla zapsána firma Fáborský a Šeda, budoucí FAB. V tu dobu už v Rychnově nad Kněžnou vyrůstá továrna, která ve městě sídlí dodnes.

9. října
1911

11. listopadu 1924 si berlínská firma Zeiss Ikon A.G. Goerz-Werk nechává patentovat profilovou cylindrickou vložku. V horní části má otočný válec (cylindr) s otvorem pro klíč a ve spodní zúžené části odpružené kolíky se stavítky. Tato vložka se stává standardem pro výrobce až do současnosti.

1924

Cylindrické vložky zařazuje do svého katalogu firma Fáborský z Rychnova nad Kněžnou. O čtyři roky později začíná výrobu svých vlastních cylindrických vložek.

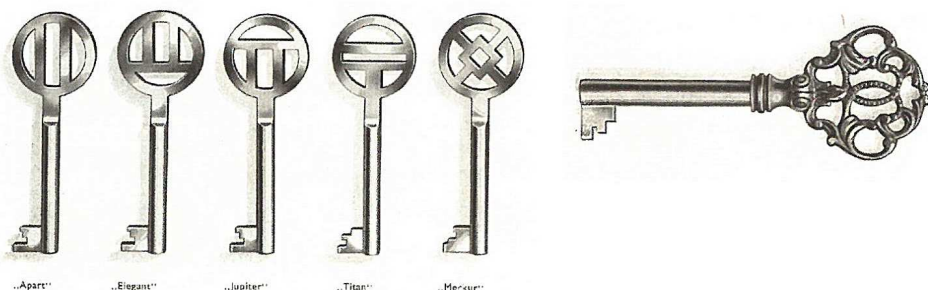
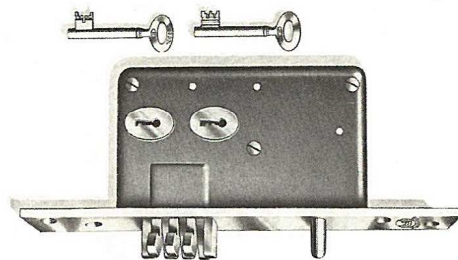
1931

TOVÁRNA NA ŽELEZNÉ ZBOŽÍ

A. Fáborský

SPOLEČNOST S RUČENÍM OBMEZENÝM

RYCHNOV NAD KNĚŽNOU

„Apar“

„Elegant“

„Jupiter“

„Titan“

„Mercur“

1788

Před 228 lety se objevuje zámek se stavítky.

1911

Před 105 lety byla založena firma Fáborský a Šeda, dnešní FAB.

Fabka – synonymum pro cylindrickou vložku?

Na území Čech se nejdříve dovážejí německé profilové vložky pod značkami Hahn nebo YALE. Stávají se předobrazem těch, jež používáme dodnes. Domácí firma Fáborský z Rychnova nad Kněžnou měla tyto zámky uvedeny již v katalogu z roku 1931. V roce 1935 pak začíná vyrábět své vlastní.

A právě firma Fáborský se stala nejznámějším výrobcem u nás. Její značka FAB je dnes vlastně synonymem (či lidovým pojmenováním) pro cylindrickou vložku – „fabku“. Jejím symbolem je pes doga. Na většině klíčů je zobrazena už od 30. let.

Vývoj ve druhé polovině 20. století a ve století 21. je překotný. Cylindrické vložky se vyrábějí ze stále kvalitnějších materiálů. Reagují také na zloděje, kteří se pokoušejí přes ně neustále dostat. V posledních letech přicházejí na řadu i zámky, k nimž není klíč už zapotřebí. Otevrou se třeba otiskem prstu, jako např. u ENTR od FAB. ■ /lv/

FAB – tradiční česká značka zámků a cylindrických vložek

Má za sebou více než stoletou historii. Firma Fáborský a Šeda, dnes známá pod jménem FAB, byla založena v roce 1911, tedy právě před 105 lety. Od roku 1997 je součástí portfolia nadnárodního zámkařského koncernu ASSA ABLOY. Rychnovská továrna ročně produkuje přes 8 mil. cylindrických vložek, samozamykacích zámků, otvíračů dveří a kování, které míří do celého světa. Společnost sází na neustálou inovaci a vývoj. Úzce spolupracuje s vybranými zámečnictvím, jejichž prostřednictvím nabízí nejen široký sortiment výrobků, ale také profesionální servis a poradenství v oblasti zabezpečení.

▼
Nástrojářská dílna firmy Fáborský a Šeda v září 1928.

